

YAYGIN PARKLARDA ÖĞRENME ORTAMLARI: MİLLİ ÇEVRE EĞİTİMİ PROGRAMI'NA KATILANLARIN ÖĞRENME VE ÖĞRETİM HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

Ela Ayşe KÖKSAL

Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ankara
ela@metu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma TÜBİTAK'ın 3-13 Ağustos 2004 tarihinde düzenlediği Kaçkar Dağları Milli Parkı Çevre Eğitimi Programı katılımcılarının milli parklarda çevre eğitimi hakkındaki düşüncelerini ortaya koyan bir nitel bir çalışmadır. Veriler programa katılan 30 katılımcıdan branşları ve bir branştaki katılımcı sayısı göz önüne alınarak seçilen 10 katılımcıyla yapılan görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Bu görüşmeler yarı-yapılandırılmış mülakat şeklinde olmuştur. Görüşmelerde katılımcılara çevre eğitiminin milli parklarda öğrenilmesi ve öğretimi dendiği zaman akıllarına ne geldiği, milli parklarda çevre eğitiminin amacı, konusu, etkinlikleri, değerlendirilmesi ve katılımcılarının nasıl olması gerektiği sorulmuştur. Veriler analiz edilirken katılımcılara ait görüşme kayıtları okunarak kodlamalar yapılmıştır. Bu kodlamalarda her bir katılımcı tarafından değinilen konularda özel kodlar ile tüm katılımcılarca değinilen konularda ortak kodlar kullanılmıştır. Bulgular görüşme sorularının oluşturduğu başlıklar altında yapılan kodlamalar dahilinde verilmiştir. Çalışmanın özgeçmiş, deneyim, beklenti ve öğrenme stili gibi farklı bilişsel ve duyuşsal özelliklere sahip katılımcılara yönelik çevre eğitimi programlarının oluşturulmasına yardım etmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Eğitimi, Milli Park, Katılımcı Görüşleri.

INFORMAL LEARNING ENVIRONMENTS: PARTICIPANTS VIEWS OF LEARNING AND TEACHING ENVIRONMENTAL EDUCATION IN NATIONAL PARKS

ABSTRACT

This study is a qualitative research that finds out the opinions of the participants who involved in Kaçkar Mountains National Park Environmental Education Program organized by Scientific and Technical Research Council of Turkey during August 3-13 2004. The data were collected with interviews from 10 participants out of 30 by considering their discipline and the number of participants in each discipline. The interviews were semi-structured in format. In the interviews, the participants were asked what they think about learning and teaching environmental education in national parks, what should be the aim, content, activities, evaluation and participants of environmental education in national parks. The data were analyzed by reading interview notes and coding them. In coding, both specific codes stated by each participant and common codes stated by all participants were used. The findings were given under the headings formed by the interview questions. It is expected that this study will help to develop environmental education programs for the participants who have different cognitive and affective characteristics such as background, experience and learning style.

Keywords: Environmental Education, National Park, Participant Opinions

GİRİŞ

Çevre Eğitimi dünyamızda 1970'lerden itibaren çevre sorunlarının, özellikle kirliliğin (Sungurtekin, 2001), artmasıyla, sorunun önlenmesi ve çözümüne yönelik çalışmalar kapsamında 1977'de Tiflis Bildirgesi ile kabul edilmiş bir olgudur (Ünal ve Dimişki akt. Şimşekli, 2001). Çevre eğitiminin amacı toplumu çevre konusunda bilinçlendirmek, bilgilendirmek, olumlu davranış değişikliklerini kazandırmak ve bireylerin aktif katılımlarını sağlamaktır (Çevre Bakanlığı, 2000). Milli park doğadaki canlı ve cansız bileşenlerin ilk haliyle korunduğu, saklandığı ve üretiminin yapıldığı bir arazidir (Güney, 1998). Milli parklar birer Öğrenme Ortamı olarak değerlendirilmektedir. Buralarda katılımcılar meraklarını gerçek nesnelere doğrudan etkileşime girerek giderebilir. Bu okul-dışı öğrenme ortamları ayrıca katılımcıları öğrenmeye güdülemekte, onların ilgisini çekmekte ve bilgiyi anlamlı deneyimlerle oluşturmalarını sağlamaktadır (Bierbaum, 1988; Falk ve Balling, 1982; Ramey-Gassert, Walberg ve Walberg, 1994). Bu çalışmanın amacı milli parklarda çevre eğitimi öğrenme ve öğretim boyutlarında bileşenlerini belirlemektir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmanın amacına uygun olarak 3-13 Ağustos 2004 tarihinde Kaçkar Dağları Milli Parkı Çevre Eğitimi Programı'na katılımcı olunmuştur. Bu programa katılanlar disiplinleri itibariyle şu şekildedir: Biyoloji 6, Peyzaj Mimarlığı 4, Coğrafya, Orman Mühendisliği 3, İnşaat Mühendisliği, Kimya 2, Arkeoloji ve Sanat Tarihi, Çevre Mühendisliği, Eğitim Bilimleri, Kimya Mühendisliği, Makine Mühendisliği, Materyal Mühendisliği, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi, Turizm İşletme, Veterinerlik, Ziraat Mühendisliği 1. Bu katılımcılardan görüşme yapılan 10 kişi disiplinleri itibariyle şu şekildedir: Biyoloji 1, Peyzaj Mimarlığı 3, Coğrafya 2, Orman Mühendisliği 2, İnşaat Mühendisliği, Kimya 1. Katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış mülakatta çevre eğitiminin milli parklarda öğrenilmesi ve öğretimi hakkındaki düşünceleri ile milli parklarda çevre eğitiminin amaçları, içeriği ve değerlendirilmesi hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. İlk mülakattan elde edilen verilere göre sorulara ek olarak katılımcılar hakkındaki görüşleri de sorulmuştur. Mülakattan önce amacın programın değerlendirmesini yapmak olmadığı, sadece milli parklarda öğrenme ve öğretim hakkındaki görüşlerinin öğrenilmek istendiği belirtilmiştir. Mülakatta verilen yanıtlar not edilmiştir. Veriler nitel yöntemle analiz edilmiştir.

BULGULAR

Çevre Eğitiminin Milli Parklarda Öğrenilmesi ve Öğretimi Hakkındaki Görüşler:

Katılımcılar milli parklarda öğrenme ve öğretim hakkındaki görüşlerini örgün eğitimle kıyaslayarak bildirmişlerdir: Okuldaki öğrenmeler kitap temelli olup ders süresiyle sınırlıdır. Öğretmenin anlatım yöntemini kullanması öğrenmenin kalıcılığını engellemektedir. Bu yüzden öğrencilerin doğal ortamda görerek, dokunarak ve yaşayarak öğrenmesi gerekmektedir.

Milli Parklarda Çevre Eğitiminin Amaçları Hakkındaki Görüşler:

Katılımcılara göre milli parklarda çevre eğitiminin amacı doğayı kendi içinde tanımak, doğa sevgisini aşılama, insanın doğaya ekonomik olan bakış açısını değerlere çevirmek ve torunlarımızın da kullanmasını yani sürekliliğini sağlamaktır.

Milli Parklarda Çevre Eğitiminin Yöntemleri Hakkındaki Görüşler:

Katılımcılara göre çevre eğitiminin kuram (bilgi verme) ve uygulama önü vardır. Uygulamada bir amaca odaklanmış, örneğin çevre elemanlarından floranın gözlemi gibi arazi gezileri olmalıdır. Ayrıca doğa yürüyüşü, trekking ve dağcılık gibi etkinlikler de yapılabilir. Bu gezilerde ziyaretçi merkezlerinden yararlanılabilir. Bunun yanında yön bulma gibi doğada yaşamını sürdürmesine ve kendi kendine yetebilmesine yarayacak beceriler de kazandırılmalıdır. Programda teknolojiye yararlanılarak görsel (filmler, fotoğraf slaytları) ve işitsel (kuş sesleri) sunular yapılmalıdır. Sunular detaylı, bütüncül, akıcı ve etkileyici olmalıdır. Ayrıca katılımcılar yönetimdekilerin de programda konuşmacı olarak yer almasını istenmiştir.

Milli Parklarda Çevre Eğitiminin Konuları Hakkındaki Görüşler:

Katılımcılar milli parklarda çevre eğitiminin konuları arasında milli park, Türkiye'deki durum, ilk yardım, iklim-jeoloji-biyoloji arasındaki ilişki, ekoloji (biyolojik döngü, ekolojik denge, kirlilik), Türkiye'deki değerlerin-yaban hayatı-korunması, dengeyi koruma, erozyon/selle başa çıkma, eko turizm, insanlar üzerindeki etki, yöre kültürü, halka karşı nasıl davranacağı gibi konuların geçmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Milli Parklarda Çevre Eğitiminin Değerlendirilmesi Hakkındaki Görüşler:

Katılımcılar öğretici pozisyonunda olduklarından düzenleyecekleri seminerler ile insanları bilgilendirmek ve harekete geçirmek istemelerinin bir değerlendirme olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca programın beklentiler ve beklentilerin gerçekleşme düzeyini sorgulayan bir anketle veya milli parkın görülen aksaklık ve güzelliklerin sorulmasıyla da değerlendirilebileceği belirtilmiştir.

Milli Parklarda Çevre Eğitimi Katılımcıları Hakkındaki Görüşler:

Katılımcılara göre eğitim özellikle milli park çevresinde oturan halka olmak üzere her seviyedeki öğrencilere, eğitim ve siyasal bilgiler fakülteleri akademisyenleri gibi diğer meslek grubundakilere verilebilir. Katılımcılar çevre eğitiminin tüm ülkeye yayılması için eğitimcilerin programa katılması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların ifade ettikleri katılımcı sayısı en az 15, en çok 30'dur. Sayı fazla olduğunda, öğretici ile kurulan diyalog kısıtlanacağından öğrenmenin azalacağı, gezilerde kopma olacağı belirtilmiş ayrıca tehlikeli yerlerde kaza riski bulunabileceğinden

bahsedilmiştir. Bu duruma çözüm olarak katılımcıların gruplara ayrılması ve öğretmenlerin bu gruplara paylaştırılması verilmiştir. Katılımcılar diğer katılımcılarla aralarında etkileşim ve fikir alış-verişini olduğunu ve bunun yeni bir sinerji yaratacağı görüşündedirler.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Katılımcılara göre milli parklarda çevre eğitiminin yaşantılara dayalı bir öğrenme sunup kalıcı olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, çevre eğitiminin hem bilişsel (bilinçlenme, bilgilenme) ve duyuşsal (doğa sevgisi kazanma) hem de değerlendirmede bahsettikleri gibi psiko motor (seminer verme) boyutundaki amaçlarını belirtmişlerdir. Katılımcılara göre çevre eğitiminde kuram ve uygulama birbirini izlemeli, amaçları iyi belirlenmiş etkinlikler planlanmalı ve uygulanmalıdır. Öğreticilerin teknoloji okur-yazarı olması da teoriyle ilgili sunumların etkili olmasını sağlayacaktır. Katılımcıların milli parklarda çevre eğitimi konuları olarak bahsettikleri kısaca Ozaner (2004) tarafından "doğanın dili" olarak adlandırılmaktadır. Doğanın dili, hem öğretmenler tarafından farklı disiplinlerdeki katılımcılara seslenebilecekleri, hem de katılımcıların birbirleri arasındaki etkileşimi sağlayabilecekleri bir ortam sağlamaktadır. Zira Ozaner (2004) de eğitimin amacı olarak bunu belirtmiştir. Çalışma program geliştirme çalışmalarında kullanılabilir.

TEŞEKKÜR

Çalışmamda bana yardımcı olan 3-13 Ağustos 2004 Kaçkar Dağları Milli Parkı Çevre Eğitimi Programı katılımcılarına ve bunun için bana izin veren TÜBİTAK'dan Doç. Dr. Sancar Ozaner ve Kafkas Üniversitesi'nden Yard. Doç. Dr. Oğuz Kurdoğlu'na çok teşekkür ederim.

KAYNAKLAR

- Bierbaum, E. G., 1988. Teaching science in science museums. *Curator*, 31(1), 26-35.
- Çevre Bakanlığı, 2000. 6. Komisyon: Çevre Eğitimi, Halkın Bilinçlendirilmesi ve Katılımı. T.C. Çevre Bakanlığı IV. Çevre Şurası Çalışma Belgeleri, 6-8 Kasım 2000, İzmir, s. 52.
- Falk, J. H., Balling, J. D., 1982. The field trip milieu: Learning and behavior as a function of contextual events. *Journal of Educational Research*, 76(1), 22-28.
- Güney, E., 1998. Dünyada Milli Parklar Doğa Koruma Alanları, Hayvanlar Dünyasının Korunması. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(7), 184-194.
- Ozaner, S., 2004. Kaçkarlarda Doğanın Dilini Öğrenme Sanatı. *Bilim ve Teknik*, Ekim 2004, 64-65. <http://www.tubitak.gov.tr/gruplar/caydag/dogaegitimi/pdf/kackar.pdf> adresinden alınmıştır.
- Ramey-Gassert, L., Walberg III, H. J., Walberg, H. J., 1994. Reexamining connections: Museums as science learning environments. *Science Education*, 78(4), 345-363.
- Sungurtekin, Ş., 2001. "Uygulamalı Çevre Eğitimi" Projesi Kapsamında Ana ve İlköğretim Okullarına "Müzik Yoluyla Çevre Eğitimi". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 167-178.
- Şimşekli, Y., 2001. Bursa'da "Uygulamalı Çevre Eğitimi" Projesine Seçilen Okullarda yapılan Etkinliklerin Okul Yöneticisi ve Görevli Öğretmenlerin Katkısı Yönünden Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 73-84.